

Karenerne i Siam

Geografisk Tidsskrift, Bind 31 (1928)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0031-PDF/gto_0031_68455.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68455>

pdf genereret den : 22/5-2008

Karenerne i Siam

af

fhv. Oberstløjtnant i det siamesiske Gendarmeri
J. Andersen.

Blandt de Bjergfolk af mange Stammer, der beboer det Virvar af Bjergkæder, som strækker sig helt oppe fra Tibet ned langs begge Bredder af den mægtige Salwinflod, er Karenerne dem, der er naaet længst mod Syd. Hovedmassen af dem beboer et Territorium, der naar fra 14 til 20 Graders nordlig Bredde og fra 96 til 100 Graders østlig Længde, og ligger dels i Birma dels i Siam.

Karenernes Oprindelse er ukendt; deres nationale Traditioner, der er yderst vage, kunde tyde paa, at de oprindeligt har levet i det Indre af Kina. Deres Sprog er sikkert Kinesisk; noget originalt Skriftsprog har de ikke, men amerikanske Missionærer har lavet et til dem. Hvor mange Karener, der findes, vides ikke bestemt; i Birma anslaaes Antallet til ca. 800,000, i Siam er der ikke nær saa mange, saa det samlede Antal maaske er lidt over en Million.

Karenerne, der af Siameserne kaldes „Karieng“, medens de selv kalder sig „Jang“, deles i to Hovedgrupper, Hvidkarener og Rødkarener, disse sidstes Hudfarve er en Del mørkere end Hvidkarenernes.

Rødkarenernes Klædedragt bestaar for Mændenes Vedkommende af et Par korte, vide Benklæder samt en kort, løs Jakke, ofte uden Ærmer. Disse Klædningsstykker er for det meste mørke i Farven, for selv om de undertiden forfærdiges af lystfarvet Materiale, bliver de dog meget snart saa mørke af Snavs, at den oprindelige Farve ikke engang anes. At vaske sin Person eller sine Klæder, er noget, der absolut aldrig kunde falde en Rødkaren ind.

Kvinderne, baade gamle og unge, gifte og ugifte, bærer et firkantet Stykke Klæde svøbt om Livet som et Skørt; det er lavet af blaat og rødtribet, hjemmævvet Stof og naar til lidt ovenfor Knæene. Paa Overkroppen bæres et Stykke sort Klæde, der foran er draperet op over Brystet, ført over højre Skulder og igen spredt ud over Ryggen;

om Livet er det fastholdt af et Bælte. Om Benene, lige under Knæet, har de et meget stort Antal Ringe, lavet af tynde, lakerede Spansk-rørsfibrer. Dette gør deres Gang vraltende, og de har Vanskelighed ved at sidde paa Hug.

Begge Køn har Haaret bundet op i et Tørklæde, der hos Kvinden altid er sort, undertiden med røde Frynser, medens Manden benytter lysere Farver. Dette Hovedklæde danner dog ikke nogen egentlig Turban.

I Siam er Rødkarenerne kun meget sparsomt repræsenterede, Hvidkarenerne er langt de talrigste, og naar jeg herefter benytter Ordet „Karener“, er det Hvidkarener, jeg mener.

Disse er velbyggede og ret kraftige Folk af betydeligt mere tiltalende Ydre end Rødkarenerne. Saalænge de endnu er unge, er Mændene for det meste slanke og har en god Holdning, senere i Livet bliver de mere kantede og knap saa ranke, men fede bliver de aldrig. De unge Piger er velskabte, med runde Former og ofte ganske tiltalende Ansigtstræk.

Gennemsnitshøjden er den samme som hos den siamesiske Landbefolkning og Laosfolkene, 155—160 Centimeter. Hudfarven er meget lys, og hvis de ikke var saa meget udsatte for Sol og Vind, vilde den i mange Tilfælde være helt hvid. Jeg har et Par Gange set helt unge Piger og Børn bade i et Vandløb, og deres Legemer var hvide, der hvor Solen ikke havde kunnet skinne paa dem. Unge Folk har ofte let rødmossede Kinder.

Ansigtstrækkene er mere markerede end hos de fleste andre østasiatiske Folk, og mange af Mændene har Næser med en Antydning af Krumning. I Me-Chem Distriktet, der ligger Sydvest for Chiangmai (den største By i det nordlige Siam) og som saa godt som udelukkende er beboet af Karener, har jeg set mange unge Folk af begge Køn, der havde næsten helt jødisk Ansigtstræk, saaledes at man, hvis de var klædt i evropæisk Dragt, let vilde kunne antage dem for Jøder af orientalsk Afstamning; saa det er maaske ikke helt hen i Vejret, naar der er Forskere, der har ment, at Karenerne er Efterkommere af en af Israels forsvundne Stammer.

Mændenes Dragt er i Tidens Løb undergaaet en Forandring; den bestod oprindelig af et eneste Klædningsstykke, der egentlig ikke er andet end en Sæk med et Krydssnit i Bunden til at stikke Hovedet igennem, og Huller i Hjørnerne til Armene, som Regel dog med lidt Antydning af Ærmer; den er lavet af hjemmedyrket og hjemmelavet Materiale, Bomuld eller andet Plantestof, den naar til lidt nedefor Knæet. Farven er som Regel hvid, ornamenteret med røde Striber, undertiden omvendt; Striberne er sommetider ganske smalle og anbragt

tæt sammen, saa de danner en bred Bort rundt om det nederste af Dragten, eller der er to brede Striber, der løber paralelle ned baade for og bag. Der er ogsaa andre Mønstre, men altid dannede af indvævede Striber, og alting i rødt og hvidt.

Nutildags er det sjældent at møde en Karen, der holder paa den

Karener

(den unge dog ikke af ren Afstamning, blandet birmesisk).

gamle Mode, og hvis eneste Klædningsstykke er en saadan „Sæk“; det er da uvægerlig en gammel Mand.

Den almindelige Mandsdragt nu om Stunder ligner meget Shanernes, med den Forskel, at medens Shanernes Benklæder er saa lange og voluminøse, at de mere ligner et Skjørt, er Karenernes betydeligt kortere, naar kun til lidt nedenfor Knæene, og selv om de er vide nok, er de dog ikke af et saadant Omfang som Shanernes. Jakken er kort,

løstsiddende og har ret vide Ærmer, undertiden bæres der i Stedet for Jakke en kort „Sæk“, der naar til midt paa Benklæderne.

Kvinderne har været absolut konservative med Hensyn til deres Paaklædning. Saalænge en Kvinde er ugift, hvad enten hun er et Barn eller en gammel, tandløs Heks, bestaar hendes Klædedragt af en Slags Særk og ikke mere; denne Særk er lavet paa samme Maade som den gammeldags Mandsdragt, men er mere voluminøs og naar til Hælene, ligner mest af alt en gammeldags næsten ærmeløs Natkjole. Den er hvid og har ofte en smal indvævet rød Stribe rundt om Livet eller ved Hals- og Ærmeudskæringen, men ellers intet andet Udstyr.

En Karens skønhed koster ikke sin Fader ret meget i Paaklædningspenge; det eneste Klædningsstykke, hun ejer, er den Særk, hun har paa; naar den begynder at blive noget slidt, giver hun sig til at væve en ny, og naar den er færdig, tager hun den gamle af og den nye paa.

En gift Kone gaar klædt i et rødt Skørt, der naar et godt Stykke nedenfor Knæene; det er dekoreret med et indvævet Mønster bestaaende af brudte Striber i blaat, hvidt og gult. Herover bærer hun en løsthængende „Jumper“ af mørkeblaat Materiale, som naar næsten til Knæene og ofte er rigt dekoreret med paasyede hvide „Beads“.

Begge Køn binder Haaret op i et Klæde.

Kvinderne pynter sig med forskellige Sølvsmykker saasom Halskæder af Sølvmønter, Ringe om Haandlekene og nogle kuriøse Øresmykker — ligeledes af Sølv —, der ligner en miniature Grammofontragt, hvis smalle Ende er presset gennem et stort Hul i Øreflippen. De ynder ogsaa Halskæder og Armbaand af mangefarvede Glasperler. Mange af de unge Mænd lapser sig med lignende Perlesmykker, ofte i Form af en Glasperlesnor i mange Farver, der hænger fra den ene Øreflip til den anden — ned under Hagen. Og de ganske unge, af begge Køn, anbringer smaa Duske af mangefarvet Uldgarn i Øreflippen.

Karenerne er Animister og tilbeder de Aander, som de tror eksisterer i Skovene, i Bjergene og i rindende Vand. Paa visse Tider af Aaret og ved visse Lejligheder ofrer de Svin til Aanderne, det er Svinets Hoved og Fødder, der ofres, og dette Offer bæres i Procession til et Sted i Jungelen, hvor vedkommende Aand menes at have sin Bolig.

Processionen føres af en „Piber“, der blæser paa et Instrument, lavet af en tør „Kalebass“ med temmelig langt snevert Mundstykke, i selve Beholderen er indsat nogle Bambusrør af Tykkelse som en Finger og af forskellig Længde — ligesom Orgelpiber. Musikken, der frembringes af dette Instrument, ligner i forbløffende Grad skotsk Sækkepibemusik, og det lyder ganske ejendommeligt, naar man midt

inde i Junglen og Bjergene, pludselig hører denne „Sækkepibe“ musik, inden man endnu har faaet Øje paa Processionen.

Velhavende Karener ofrer ogsaa Penge — i Form af Sølvrupier; disse kastes ned i en dyb, snever Spalte i Klipperne eller andet utilgængeligt Sted. Det hører slet ikke til Sjældenhederne, at en Karen, der har solgt en Elefant, ofrer en Del af Salgssummen paa denne Maade; ofte bestaar et saadant Offer af flere Hundrede Rupier.

En Karen vil ikke foretage sig noget af mere end almindelig dagligdags Betydning uden først at have spurgt Aanderne tilraads; dette gøres ved Hjælp af en Kylling, der slagtes.

Karenerne er mere tilbøjelige til at tage mod Kristendommen end de fleste andre af Asiens Folkeslag, og mange af Karenerne i Birma er Kristne; i Siam har jeg derimod kun truffet en kristen Karenfamilie. De har en højere Kønsmoral end deres Naboer — med hvem de sjældent gifter sig. De indgaar Ægteskab i en senere Alder end de fleste andre asiatiske Folk; det er sjældent at træffe en gift Kvinde under 20 Aar eller en gift Mand under 24—25 Aar. Polygami er ikke forbudt, men det praktiseres ikke ofte.

Som Regel brændes de Døde, og dette finder ofte Sted nærvæd en af de faa Stier, der findes i deres hjemlige Bjerge. Hvis den Døde er Landsbyøverste eller en ret indflydelsesrig Person, bliver der ved Siden af Stien rejst en Slags Alter, og herpaa anbringes en Del af hans personlige Ejendele, saasom Bøsse, Krudthorn og „Dah“ (Junglesværd), ligeledes Skuldertaske, Tobaksdaase, Pibe og mange andre Smaating. Det er saa Skik og Brug, at Vejfarende, der kommer forbi, tager en af disse Genstande som en Erindringsgave fra den Afdøde. Det er dog underforstaaet, at Bøsse „Dah“, og Krudthorn ikke tages af Fremmede, de tilhører hans nærmeste mandlige Arving.

Naar en Landsbyøverste dør, bliver Landsbyen forladt, og en ny Landsby bygges et passende Sted i Nærheden.

Karenerne er meget bange for smitsomme Sygdomme, især for Kopper, en Sygdom, der ofte har anrettet store Ødelæggelser iblandt dem. Er der Kopper paa en Egn, kommer de ikke denne Egn nær i Miles Afstand, og deres egne Landsbyer søger de at holde Fremmede borte fra ved at spærre de Stier, der giver Adgang til Landsbyen; disse Spærringer er langt fra formidable, et Barn kan sparke dem ned, men Folk, der passerer Vejen, forstaaer Hensigten og respekterer dem.

Spærringen bestaar af spinkle Kæder lavede af Bambusfibre; mod disse er lænet smaa Bambusspyd og Trægeværer, og der er ogsaa en mindre Træfigur af en Mand i meget realistisk Udførelse, desuden et Par simple og primitive Modeller af Elefanter og Bøfler.

Landsbyerne er for det meste bygget ret højt oppe paa Bjerg-

siderne. Husene bestaar udelukkende af Bambus med et Tag af tørrede Blade. Gulvet er 4—5 Fod over Jorden, og Rummet underneden er Opholdssted for Svin og Fjerkræ. Der er ingen Haver ved Husene og intet Gærde eller Hegn uden om dem, de ligger tilfældigt samlede i en Klynge paa en aaben Plads i Junglen.

Karenen er Landbruger, men hans Landbrug er yderst primitivt. Mange Karener besidder Rismarker i de smaa Dalstrøg, der findes rundt om i Bjergene, og disse Marker dyrker de paa samme Maade som deres Naboer, Shanerne og Laosfolkene, men langt almindeligere er det, at Risen dyrkes paa Bjergskraaningerne. En passende Skraaning vælges, og herfra bortryddes al Vegetation, Træerne fældes og brændes paa Stedet, naar de er tørre nok, og saa er Jorden rede til Saaning. Det eneste Redskab, der bruges, er en Stok med et lille Stykke fladt Jern i den ene Ende; hermed kradses der Smaahuller i Jorden, hvori Sæden anbringes, to—tre Korn i hvert Hul, som derpaa lukkes ved at føre Foden hen over det; Sol og Regn maa saa sørge for Resten; men undertiden er Regnen saa stærk og vedholdende, at den unge Sæd vaskes ned ad Bjergsiden, eller maaske holder Regnen sig borte i længere Tid, og Planterne svides bort af Solen. Det kan ogsaa ske, at Horder af Rotter løber hen over de dyrkede Arealer og æder alt det spirende Korn.

Naar nogen af disse Ulykker indtræffer, er Karenerne ilde stødte; de er da henvist til at eksistere, som de kan bedst, og søge at opretholde Livet ved Hjælp af „Gløj“. Dette er en Rodfrugt, der gror mange Steder i Junglen, og hvis Knolde er giftige, indtil de har været sat i Blød i Vand i flere Dage. Men det er et fattigt og usmageligt Fødemiddel med meget ringe Næringsværdi, og det kan ikke altid skaffes til Veje i tilstrækkelig Mængde. Det sker da undertiden, at der er Hungersnød mellem Karenerne, og de kommer ned fra Bjergene for at købe Ris i Shan- og Laoslandsbyerne, hvis de da har noget at købe for; Fattigfolk sælger undertiden deres Børn for Ris. (Dette er dog ikke en Form af Slaveri; Børnene betragtes nærmest som Tjenesteyende, de behandles i Reglen godt og vender ofte efter nogen Tids Forløb tilbage til deres Forældre).

Nogle Steder dyrkes det samme Areal tre Aar i Træk, andre Steder ryddes en ny Lysning hvert Aar. Paa denne Maade er der i Tidens Løb ødelagt store Skovstrækninger, og selv nu til Dags, da Statens Skovdepartement har taget sig af Sagen, bliver der aarligt ødelagt en Del værdifuld Skov.

De Karener, der ejer Rismarker, bruger Bøfler til Pløjning og Harvning, og mange Karener — især i det tidligere omtalte Me-Chem Distrikt — ejer ret betydelige Kvægfløkke. Det mest almindelige Hus-

dyr i Karenlandsbyerne er Svinet, desuden findes der en Del Høns og nogle Hunde, og saa er der Elefanten. Karenerne sætter stor Pris paa Elefanter og har et grundigt Kendskab til deres Vaner og Fornødenheder, dog er jeg ikke sikker paa, at de er særlig gode Elefantrænere; jeg har set et meget stort Antal Karenelefanter, men jeg har kun set faa, der var virkelig godt trænedede; de er næsten altid frygtsomme og sky og vil løbe deres Vej ved den ringeste Anledning.

Mange af de Karener, der ejer Elefanter, bruger dem til at arbejde med Tømmer for Teakfirmaerne, men der er ogsaa mange, der har Elefanter, simpelthen fordi de synes om at have dem, og som ikke

Transport-Elefanter i en Landsby.

bruger dem til andet Arbejde end til at bære Ris hjem fra Markerne i Høsten, og en Gang imellem som Transportdyr paa en Rejse.

Jeg saa engang en Elefant, der af Karenerne betragtedes som et absolut fuldkomment Eksempel af en fuldvoksen Kari-
elefant, og et ualmindeligt smukt Dyr var det. Den tilhørte to Brødre og havde en Tid arbejdet for et af Tømmerfirmaerne, men den var blevet stjaalet to Gange, og skøndt det var lykkedes dens Ejere begge Gangene at faa den tilbage, vilde de ikke mere lade den forlade Landsbyen, hvor den nu blev holdt som et Luksusdyr. En af Ejerne var altid i dens Nærhed, og Landsbyens unge Mænd dannede dens Livvagt og skiftedes til at bevogte den, for at den ikke igen skulde blive stjaalet.

Det er et forholdsvis ringe Antal Forbrydelser, der begaas af Ka-

rener, men der er en Art Forbrydelse, der har en næsten uimodstaaelig Tiltrækning for mange af dem, og det er Elefanttyveri. Det vilde slet ikke forbavse mig, om det blev bevist, at mange Karener betragter Elefanttyveri som en fuldstændig legitim Sport.

Nutildags faar Forbrydere deres Sag behandlet ved de siamesiske Domstole; men i tidligere Tid, da der endnu ikke var oprettet Domstole i disse afsides Egne af Landet, blev Forbrydere straffede af Karenerne selv, ifølge deres egne Ideer om Ret og Skel. Hvis Forbrydelsens Offer var en Shan eller Lao, paatog disse Folk sig dog for det meste Afstraffelsen, og saa skete det ofte, at uskyldige maatte lide med Skyldige.

For ulovlige Elskovsaffærer havde Karenerne en meget drastisk Straf. De to skyldige blev bragt for Landsbyøverstens, der bød dem tre smaa, nøjagtig ens Piller. De maatte saa vælge hver en, som de skulde sluge paa Stedet; to af Pillerne indeholdt en dødelig Gift, medens den tredie var ganske uskadelig.

Efter at have slugt Pillerne gik de to ud i Junglen sammen, og efter en vis Tids Forløb fulgte Landsbyøverstens og nogle af de Ældre efter for at se, hvad Resultatet var blevet. Undertiden var der to Lig, men hvis en af de Paagældende havde været heldig nok til at faa den giffri Pille, gik han eller hun med tilbage til Landsbyen, og der blev ikke snakket mere om den Ting. Fra aldeles paalidelig Kilde har jeg hørt om et saadant Tilfælde saa sent som i Aaret 1912, og det skulde slet ikke forbavse mig, om denne Form for „Gudsdom“ endnu praktiseres.

Karenerne er almindeligvis gode Jægere og gode Sporfindere, og de er vel inde i alt, der angaar Junglen og dens Beboere; de strejfer altid om i Junglen, men kommer dog sjældent mere end nogle faa Mile bort fra deres Landsby. I Modsætning til Shanerne, der holder af at rejse omkring som Handelsfolk, er Karenen meget mere et Hjemmemenneske, og han har kun ringe Anlæg for Handel.

Karener er dog istand til, gennem et Par Generationers Opdragelse, at udvikle en høj Intelligens og tage Plads blandt mere civiliserede Folk. Dette har de bevist i Birma, hvor de har deres egne Skoler for højere Uddannelse, og hvor mange af dem indtager fremtrædende Stillinger som Læger, Skolelærere, Sagførere og lignende.

Skønt en Karen sjældent rejser udenfor sin egen Hjemegn, holder han dog meget af at besøge sine Venner og Bekendte i nærliggende Landsbyer, ved disse Besøg bliver der drukket en Del Øl.

Karenøi er et meget simpelt Bryg; Ris sættes til Gæring i store Stenkrukker; nar den er vel gæret, hældes der Vand paa Krukken, og saa drikker man Øllet med det samme ved at suge det op gennem

et tyndt Rør, som stikkes gennem Risen helt ned til Bunden af Krukken. Smagen er let syrlig, slet ikke ubehagelig, og Drikken er ganske forfriskende, den er saa godt som ikke berusende. De fleste Karener drikker ogsaa gerne destilleret Spiritus, men virkelige Drankere finder man ikke ofte.

Baade Mænd og Kvinder er ivrige Tobaksrygere, og de begynder at ryge i en meget tidlig Alder; Tobaken dyrker og tilbereder de selv, og Piben er et Stykke Bambus, der i Væksten har faaet en passende Bøjning.

Karenerne er næsten altid ganske behagelige Folk at have med at gøre; naarsomhelst jeg paa mine Rejser har haft Lejlighed til at benytte dem til Transporten, har jeg altid fundet dem muntre og vilige og altid beredt til at give de Oplysninger, de var i Stand til. Deres Mening udtrykker de paa en aaben og ligefrem Maade, og de prøver ikke paa kun at fortælle, hvad de tror vil behage Spørgeren mest, kort sagt de er interessante og underholdene Folk at rejse med, og jeg har mange behagelige Erindringer fra mine Rejser blandt dem.

SUMMARY

The Karens in Siam.

By Lieutenant-Colonel J. Andersen.

A hill-tribe, living mostly in the parallel mountain-ranges both east and west of the lower course of the Salween river. Their origin is unknown, but they probably immigrated from central China. They are divided into two main groups, called Red Karens and White Karens. Red Karens are of a darker colour than White Karens, who are often almost white, they differ also in dress.

The total number of Karens, both in Siam and Burma, may be estimated at something over one Million. In Siam the White Karens are far more numerous than the Red Karens, so these notes deal only with White Karens, and the word „Karen“ hereafter stands for „White Karen“. They are a well-built, sturdy race, of an average height of between 155—160 Centimeter, with features more strongly marked than most other eastern-asiatic races.

The Karens are animists and on certain occasions they sacrifice the head and feet of a pig to the spirits, they believe inhabit the forest, rocks and running water. Sometimes a wealthy Karen will sacrifice silvermoney, often a considerable amount, these coins are thrown into deep cracks in the rocks. The Karens are easily converted to Christianity.

Their morality is rather high, and they marry comparatively late; Polygamy is not forbidden, but it is very seldom practiced. They generally burn the dead, and when a headman dies, the village is deserted, and a new village built in the neighbourhood.

The Karens are very much afraid of infectious diseases, particularly small-pox which has often played havoc amongst them. In time of small-pox epidemics they discourage visits to their villages by strangers.

The villages are built on hill-sides, in an open space which is not fenced in; the houses are built on posts, walls and floors of Bamboo, roofs of dried leaves. Under the houses live pigs and poultry.

The Karen is a primitiv cultivator, sometimes owning a few fields in one of the small scattered valleys, but mostly cultivating the necessary rice in clearings on the hill-sides. Domestic animals are mostly pigs and fowls, also a few goats and a dog or two, the Karens who own proper fields also possess some buffaloes and some cattle, and many Karens own elephants. They are very fond of elephants, and many of them are experts in elephantstealing, which they probably consider more a sport than a crime. Other kinds of crime are rather rare.

The Karens are good hunters and are thoroughly at home in the jungle, but they are not fond of travelling too far from their home and they have little inclination for trade. They are however intelligent, and in Burma, where they have good schools, many of them have reached good positions as doctors, lawyers, schoolmasters etc. They are generally quite pleasant people to deal with.
